

УДК 657.31:338.48

Момонт Т.В.,
м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Анотація. У статті розкрито особливості проведення обліку готівкових і безготівкових розрахунків підприємствами туристичної індустрії та проаналізовано законодавчі документи і наукові доробки щодо дослідження зазначеного процесу. Проведено систематизацію первинних документів з обліку грошових коштів на підставі діючих нормативних актів з метою спрощення проведення аналітичного та синтетичного обліку. Приділено увагу особливостям застосування реєстрів бухгалтерського обліку готівкових та безготівкових операцій підприємствами сфери туризму.

Ключові слова: туристична індустрія, туристичне підприємство, туристична діяльність, туристичний продукт, оборотні активи, грошові кошти, безготівкові операції, готівкові операції.

Аннотация. В статье раскрыты особенности проведения учета наличных и безналичных расчетов на предприятиях туристической индустрии, проанализированы законодательные документы и научные труды по исследованию указанного процесса. Проведена систематизация первичных документов по учету денежных средств на основании действующих нормативных актов с целью упрощения проведения аналитического и синтетического учета. Уделено внимание особенностям применения регистров бухгалтерского учета наличных и безналичных операций предприятиями сферы туризма.

Ключевые слова: туристическая индустрия, туристическое предприятие, туристическая деятельность, туристический продукт, оборотные активы, денежные средства, безналичные операции, наличные операции.

Abstract. The article deals with the peculiarities of accounting cash and non-cash payments by enterprises of the tourism industry and analyzes legal documents, scientific studies on completion of this process. The systematization of primary documents from the accounting of funds on the basis of existing regulations to simplify the analytical and synthetic accounting. Attention is paid to the peculiarities of application of accounting registers cash and non-cash transactions in tourism enterprises.

Keywords: tourism industry, tourist agencies, tourist activities, tourist product, current assets, cash, non-cash transactions, cash transactions.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Функціонування туристичної індустрії, як і будь-якої іншої сфери національної економіки, пов'язане з розвитком фінансових відносин і організацією фінансо-

вого механізму, які спричинені процесами формування та використання грошових засобів в процесі обороту грошових коштів.

Зазначимо, що грошові кошти виступають складовою частиною оборотних активів підприємств туристичної індустрії, джерелом походження яких є:

- надходження від контрагентів в процесі реалізації туристичного продукту;
- надходження від банків у вигляді позик;
- надходження від установ і організацій у порядку тимчасової допомоги та ін.

Необхідність їх виникнення спричинена проведеним розрахункових операцій з державними органами, кредитними установами, працівниками підприємства і т.д.

Базою грошових коштів туристичного підприємства слід вважати господарські взаємовідносини в системі реалізації туристичного продукту і здійснення інших господарських операцій. В процесі збільшення грошового обороту та накопичення грошових коштів їх правильний облік на рахунках бухгалтерського обліку, використання і контроль за збереженням є одним з найважливіших завдань бухгалтерії підприємства та бухгалтерського обліку в цілому, від успішного вирішення якого залежить платоспроможність підприємства, своєчасність розрахунків з контрагентами, кредиторами, державою, ефективне використання фінансових ресурсів підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням дослідження проблем обліку грошових коштів та пошуку шляхів їх вирішення присвячені роботи таких науковців як: Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, В. В. Сопко, Н. М. Малюга, М. С. Пушкар та інших.

Слід також зауважити, що останнім часом серед науковців все більшої актуальності набуває звернення до проблем бухгалтерського обліку на підприємствах туристичної індустрії. Зокрема, проблемами обліку діяльності суб'єктами сфери туризму займались науковці, представлені в табл. 1.

В той же час питання систематизації обліку грошових коштів потребують подальшого опрацювання, вимагають більш глибокого дослідження і узагальнення.

Мета статті. Метою написання статті є дослідження процесу обліку готівкових та безготівкових розрахунків на підприємствах туристичної індустрії.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Під грошовими коштами туристичного підприємства слід розуміти готівкові кошти, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [5].

До основних завдань бухгалтерського обліку грошових коштів слід віднести:

- перевірку правильності оформлення, законності документів;
- своєчасне і повне відображення операцій в обліку;

- забезпечення своєчасності, повноти та правильності розрахунків за усіма видами платежів;
- своєчасне проведення інвентаризації грошових коштів та відображення її результатів в обліку;
- забезпечення збереження грошових коштів, грошових документів у касі підприємства та інших місцях зберігання;
- пошук можливостей найбільш раціонального вкладення вільних грошових коштів як джерела фінансових інвестицій, що в майбутньому принесуть дохід.

Готівковими коштами туристичного підприємства виступають грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є дійсними платіжними засобами [9]. Тобто це вся грошова маса, яка є в розпорядженні туристичного підприємства. Всі готівкові кошти за певний встановлений проміжок часу визначають готівковий оборот, а всі операції з готівкою називають касовими. До них відносяться також операції з прийомом та видачею готівкових коштів (банкноти і монети), що здійснюються підприємствами, організаціями, банками і являють собою сукупність матеріально-технічних процедур, що полягають в прийомі (інкасації), зберіганні та видачі готівкових коштів, а також операції, призначенні для відображення інформації про рух готівкових грошових коштів та грошових документів.

Безготівковими коштами визначають записи на рахунках у банках про наявні грошові кошти. Всі операції по рахунку за визначений період складають безготівковий оборот.

Перед початком дослідження процесу обліку грошових коштів на туристичних підприємствах слід

відмітити, що існує ряд документів, які притаманні лише туристичній індустрії, і які мають вплив на всі господарські процеси, що здійснюються туристичними підприємствами. До таких документів відносяться:

1. Договір (угода, контракт) на надання туристичних послуг, яким визначається:

- обсяг, умови та якість надання послуг;
- порядок оплати та розрахунків;
- термін дії;
- права та обов'язки сторін;
- відповіальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору.

Договір (контракт) укладається у письмовій формі, скріплюється підписами сторін і печаткою. Договір (контракт) між суб'єктом туристичної діяльності і туристом або групою туристів вважається укладеним з моменту оплати вартості туру та видачі туристу чи керівнику групи туристичного ваучеру.

2. Туристичний ваучер (путівка, генеральний ордер) – документ, що підтверджує статус особи або групи осіб, як туристів, оплату послуг чи її гарантію і є підставою для отримання туристом або групою туристів туристичних послуг. Туристичний ваучер (путівка) – це письмовий акцепт суб'єкта туристичної діяльності на виробництво та продаж туристичного продукту. Він (вона) є невід'ємною частиною угоди, а також документом первинного обліку суб'єктів туристичної діяльності [16]. Ваучер має багатофункціональний характер: він підтверджує статус туриста, гарантує йому одержання всіх указаних у ваучері послуг, які турист оплатив. Для приймаючої сторони він є гарантом одержання від направляючої фірми певних коштів, що сплатив турист.

Отже, як договір про надання туристичних послуг, так і туристична путівка є підставними документами для здійснення грошових операцій.

Таблиця 1.

Перелік наукових доборок з дослідження обліку діяльності суб'єктами туристичної індустрії*

№ з/п	ПІБ	Вид роботи	Тема роботи	Рік захисту
1.	Богданова Ж.А.	Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук	Бухгалтерський облік і контроль туристичної діяльності	2011
2.	Осадча Т.С.	Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук	Організація обліку і контролю діяльності в системі сільського туризму (на прикладі суб'єктів господарювання південного регіону України та АР Крим)	2007
3.	Пожарицька І.М.	Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук	Удосконалення обліку і аналізу витрат на виробництво туристичного продукту	2004
4.	Сметанко О.В.	Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук	Методика та організація обліку і аудиту витрат у туристичній галузі (на прикладі туристських підприємств Автономної Республіки Крим)	2004

*систематизовано автором на основі джерел [1-4].

Процес обліку грошових коштів підприємствами, в тому числі і туристичними, включає первинний, синтетичний та аналітичний обліки.

Відповідно до чинного законодавства первинними документами, що забезпечують здійснення касових операцій є документи, згруповані в таблиці 2.

Як видно, до касових документів відносять також документи створені за допомогою реєстратора розрахункових операцій (РРО). Однак, слід відмітити, що відповідно до Закону України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг” суб’єкти господарювання мають право не застосовувати РРО при

здійсненні торгівлі продукцією власного виробництва та наданні послуг підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, крім підприємств торгівлі та громадського харчування, у разі проведення розрахунків у касах цих підприємств, установ і організацій з оформленням прибуткових і видаткових касових ордерів та видачею відповідних квитанцій, підписаних і завірених печаткою у встановленому порядку [12], оскільки туристичний продукт – це попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги переве-

Таблиця 2.

Систематизація первинних документів для відображення готівкових операцій та здійснення їх аналітичного обліку туристичними підприємствами

№ з/п	Форма документу	Назва первинного документу	Призначення документу
1.	КО-1	Прибутковий касовий ордер (ПКО)	Надходження готівки в касу туристичного підприємства
2.	КО-2	Видатковий касовий ордер (ВКО)	Видача готівки з каси туристичного підприємства
3.	КО-3	Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів	Для реєстру в бухгалтерії ПКО, ВКО, чи документів, що їх замінюють
4.	КО-4	Касова книга	Для обліку касиром операцій з готівкою туристичного підприємства
5.	КО-5	Книга обліку прийнятих і виданих касиром грошей	Для обліку руху коштів в касі туристичного підприємства.
6.		Акт про результати інвентаризації наявних коштів	Складається з метою відображення результатів інвентаризації наявних коштів (готівки, цінних паперів тощо), що зберігаються в касі туристичного підприємства
7.		Розрахунок встановлення ліміту залишку готівки в касі	Для визначення розміру необхідного залишку готівки в касі туристичного підприємства
8.		Акт про перевірку дотримання порядку ведення операцій з готівкою	Складається з метою перевірки правильності ведення касових операцій
9.		Грошовий чек	Для одержання готівки туристичним підприємством з рахунку в банку
10.		Об'яза на внесок готівки	Для внесення готівки туристичним підприємством на рахунок в банку
11.		Супровідна відомість до сумки з грошовою виручкою	Для здачі готівки інкасатору
12.	ФКЧ-1	Фіiscalний касовий чек на товари (послуги)	Розрахунковий документ, надрукований реєстратором розрахункових операцій при проведенні розрахунків за проданий туристичний продукт
13.	ФКЧ-2	Фіiscalний касовий чек видачі коштів	Розрахунковий документ, надрукований реєстратором розрахункових операцій при проведенні розрахунків у разі видачі коштів покупцеві при поверненні вартості або рекомпенсації туристичного продукту
14.	РК-1	Розрахункова квитанція	Використовується при реєстрації розрахунків за реалізований туристичний продукт або при видачі коштів покупцеві у разі повернення вартості або рекомпенсації туристичного продукту
15.		Відомість на виплату грошей	Застосовується для видачі заробітної плати, інших виплат

*систематизовано автором на основі джерел [10,12].

зення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов’язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об’єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо) [17].

Таким чином, оскільки туроператором розроблено комплекс туристичних послуг, а саме путівка, в яку входить переліт, проживання, харчування, то при продажу такого туристичного продукту турагент РРО не застосовує, за умови проведення розрахунків у касі підприємства з оформленням прибуткових і видаткових касових ордерів та видачею відповідних квитанцій, підписаних і завірених печаткою у встановленому порядку [18].

Безготіковими розрахунками визнають розрахунки між підприємствами, фізичними особами, які здійснюються через банки шляхом перерахування коштів з поточних рахунків платників на поточні рахунки одержувачів коштів [15].

Систематизація первинних документів для здійснення аналітичного обліку безготікових операцій туристичними підприємствами представлена – табл. 3.

При здійсненні обліку безготікових коштів туристичними підприємствами слід звернути увагу на особливості обліку розрахунково-касового обслуговування (РКО), яке відповідно до законодавчих документів визначають як послуги, що надаються банком

клієнту на підставі відповідного договору, укладеного між ними, які пов’язані з передачею коштів з рахунка (на рахунок) цього клієнта, видачею йому коштів у готівковій формі, а також здійсненням інших операцій, передбачених договорами [5].

Отже, всі безготікові операції підприємств туристичної індустрії супроводжуються процесом здійснення розрахунково-касового банківського обслуговування.

Необхідно умовою проведення безготікових розрахунків туристичними підприємствами є наявність рахунків в установі банку, які можуть бути наступних видів:

1. Поточні рахунки, які відкривають для зберігання коштів, отримання коштів готівкою і проведення безготікових розрахунків у національній валюті з іншими суб’єктами господарювання;

1.1. рахунки зі спеціальними режимами їх використання, які відкривають на підставі рішень Кабінету Міністрів України;

1.2. карткові рахунки.

2. Депозитні рахунки, які відкривають підприємствам усіх форм власності, їх відокремленим підрозділом, фізичним особам на підставі укладеного депозитного договору між власником рахунка й установою банку на визначений у договорі термін. Кошти на депозитні рахунки підприємств і їх відокремлених підрозділів перераховуються з поточного

Систематизація первинних документів для відображення безготікових операцій та здійснення його аналітичного обліку туристичними підприємствами

№ з/п	Назва первинного документу	Призначення документу
1.	Платіжне доручення	Письмове доручення банку, який обслуговує туристичне підприємство, на перерахування певної суми коштів з поточного рахунку в банку на рахунок контрагента
2.	Гарантійне доручення	Застосовується для перерахування коштів одержувачу, який не має рахунку в установі банку або якщо розрахунки безпосередньо з ним платіжними дорученнями неможливі. у разі проведення розрахунків через послуги "Укрпошти"
3.	Банківська платіжна картка (БПК)	Пластиковий ідентифікований засіб, за допомогою якого одержувачем БПК надається можливість здійснювати операції сплати за товари, послуги і одержувати готівкові кошти
4.	Виписка банку	Видається банком підприємству і відображає рух грошових коштів на поточному рахунку підприємства
5.	Платіжна вимога-доручення	Виписується контрагентом і надсилається з розрахунковими документами в банк платника (або безпосередньо платнику) з вимогою сплатити вартість туристичного продукту
6.	Платіжна вимога	Ці розрахункові документи містять вимогу стягувача або при договірному списанні отримувача до обслуговуючого платника банку здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунка платника на рахунок отримувача
7.	Розрахунковий чек	Паперовий розрахунковий документ, що містить нічим не обумовлене розпорядження платника банку, що його обслуговує, провести переказ суми коштів на користь визначеного в ньому отримувача
8.	інші документи	Визначені нормативно-правовими актами НБУ

*систематизовано автором на основі джерел [14,15].

Таблиця 4.
Рахунки бухгалтерського обліку, призначені для обліку грошових коштів на туристичних підприємствах [7,8]

Рахунки первого порядку (синтетичні рахунки)	Рахунки другого порядку (субрахунки)
... 3 клас. Кошти, розрахунки та ін. активи.	
30 Готівка	301 Готівка в національній валюті 302 готівка в іноземній валюті
31 Рахунки в банках	311 Поточні рахунки в національній валюті 312 Поточні рахунки в іноземній валюті 313 Інші рахунки в банку в національній валюті 314 Інші рахунки в банку в іноземній валюті
33 Інші кошти	331 Грошові документи в національній валюті 332 Грошові документи в іноземній валюті 333 Грошові кошти в дорозі в національній валюті 334 Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті 335 Електронні гроши, номіновані в національній валюті...

рахунка і після закінчення терміну зберігання повертаються на поточний рахунок. Проведення розрахункових операцій і видача коштів готівкою з депозитного рахунка юридичної особи або його відокремленого підрозділу заборонена.

У ситуації, коли у підприємства відкрито декілька рахунків, у податкових органів виникає проблема, на який з них виставляти вимоги про безспірне списання податкової заборгованості і на якому рахунку і в якому банку має вестися облік (карточка) такої заборгованості. У зв'язку з цим у разі відкриття двох і більше поточних рахунків у національній валюті власник рахунка протягом трьох робочих днів з дня відкриття або закриття наступного рахунка визначає один із рахунків у національній валюті як основний, на якому враховуватиметься заборгованість, яка списується (стягується) у безспірному порядку, і як платник податків повідомляє номер цього рахунка податковому органу за місцем своєї реєстрації, а також банкам, у яких відкрито додаткові рахунки у національній валюті або рахунки в іноземній валюті. У свою чергу, банки, в яких відкриваються додаткові рахунки у національній валюті і рахунки в іноземній валюті, протягом трьох робочих днів повідомляють податковим органам, а також установі банку, в якій відкрито основний рахунок, про відкриття таких рахунків (із зазначенням їх номерів) [19].

Синтетичний облік грошових коштів туристичного підприємства здійснюється на рахунках бухгалтерського обліку відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (таблиця 4).

При дослідженні нормативних документів, нами виявлено, що в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [7] рахунок 30 має назву “Каса”, а в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку господарських

операций підприємств і організацій [8] – “Готівка”. Отже, ми вважаємо, що для туристичних підприємств назва рахунку 30 “Готівка” є більш точною.

Остаточним процесом в обліку грошових коштів туристичного підприємства є узагальнення інформації в реєстрах синтетичного обліку:

1. журнал-ордер №1, Відомість № 1.1 – застосовується при використанні журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку для узагальнення даних по касових (готівкових) операціях [20];
2. журнал-ордер №1, Відомість № 1.2 – застосовується при використанні журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку для узагальнення даних по безготівкових операціях [20];
3. журнал-ордер № 1, Відомість № 1.3 – застосовується при використанні журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку для узагальнення даних з обліку інших коштів [20];
4. відомість 1-м – застосовується при використанні спрощеної форми бухгалтерського обліку для узагальнення даних по операціях з грошовими коштами [21].

Висновок і перспективи подальших розробок у даному напрямі. Отже, на підставі вищевикладеного матеріалу, ми прийшли до висновку, що туристичні підприємства здійснюють облік готівкових та безготівкових розрахунків за загальнозатверженими нормативами, враховуючи при цьому специфіку своєї діяльності, спрямовану на виробництво, розподіл, обмін та споживання туристичного продукту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова Ж. А. Бухгалтерський облік і контроль туристичної діяльності: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / Ж. А. Богданова; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир, 2011. – 20 с. – укр.
2. Осадча Т. С. Організація обліку і контролю діяльності в системі сільського туризму (на прикладі суб'єктів господарювання південного регіону України та АР Крим) : автореф. дис... канд. екон. наук / Т. С. Осадча; Держ. вищ. навч. закл. “Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана”. – К., 2007. – 21 с. – укр.

3. Пожарицька І. М. Удосконалення обліку і аналізу витрат на виробництво туристичного продукту: автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.06.04 / І. М. Пожарицька; В. О. Східно-укр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ: Б. в., 2004.– 19 с.- укр.
4. Сметанко О. В. Методика та організація обліку і аудиту витрат у туристській галузі (на прикладі туристських підприємств Автономної Республіки Крим): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / О. В. Сметанко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2004. – 19 с.
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page6>.
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.com.ua/taxes/-/bo_planrah.html.
8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку господарських операцій підприємств і організацій: Наказ МФУ від 30.11.99р. №291. Зі змінами та доповненнями, внесеними наказами Мінфіну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. Редакція від 18.03.2014.
9. Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою: Постанова Національно банку України від 06.06.2013 р. № 210 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1109-13>.
10. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національно банку України від 15.12.2004 р. № 637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>.
11. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова Національно банку України від 12.11.2003 р. № 492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.
12. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0% B2%D1%80/page>.
13. Про затвердження Положення про документальне застосування записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
14. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
15. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Національно банку України від 21.01.2004 р. № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.
16. Грибова Л. Туризм: організація та облік / Л. Грибова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkt.com.ua/show/1cid01916.html>.
17. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95>.
18. Державна фіiscalна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/yuridichnim-osobam/podatkoviy-kontrol/komentari-fahivtsiv/print-54026.html>.
19. Дебет-Кредит [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkt.com.ua/show/3cid01142.html>.
20. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 р. № 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.com.ua/taxes/-!/news/nnakMINFIN_356/nnakMINFIN_356.html.
21. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: від 25 червня 2003 р. №422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/minfin/control/uk/publish/article?art_id=32333&cat_id=29470.